

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 342/2016-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. októbra 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Kašuba spol. s r. o., Horná 41, Banská Bystrica, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Kašuba, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 451/2015 z 29. januára 2016 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti [REDACTED] n e v y h o v u j e .

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. III. ÚS 342/2016 z 31. mája 2016 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 451/2015 z 29. januára 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že krajský súd napadnutým uznesením potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu, pričom ako prvostupňový súd, tak aj krajský súd svoje rozhodnutia *„odôvodnili nezložením preddavku na trovy konania zo strany sťažovateľa ako navrhovateľa v zmysle ustanovenia § 141a ods. 1 O. s. p. [zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), pozn.] platného a účinného od 01.01.2015 v súčinnosti s prechodným ustanovením k úpravám účinným od 01.01.2015 v § 372w O. s. p.“*, ktoré sťažovateľ považuje za *„účelovo diskriminačné v prospech štátu ako odporcu, ktorý je však oslobodený od platenia súdnych poplatkov a súčasne zastupovaný pred súdom svojimi zamestnancami a teda mu trovy konania na náhradu ktorých by mal v prípade úspechu právo ani nevznikajú, a súčasne aj v rozpore s princípom právnej istoty, ktorých aplikáciou došlo k odňatiu práva sťažovateľa na súdnu ochranu a navyše retroaktívnym spôsobom“*.

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1. Základné právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu garantované v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie garantované v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu Bratislava zo dňa 29. januára 2016 č. k. 9Co/451/2015-192 porušené bolo.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu Bratislava zo dňa 29. januára 2016 č. k. 9Co/451/2015-192 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu Bratislava na ďalšie konanie.“

II.

Krajský súd na výzvu ústavného súdu podľa § 29 ods. 3 zákona o ústavnom súde predložil 29. júna 2016 vyjadrenie k sťažnosti (ďalej len „vyjadrenie krajského súdu“), v ktorom stručne zhrnul dôvody potvrdenia prvostupňového rozhodnutia. Poukázal na to, že napadnuté uznesenie obsahuje všetky náležitosti v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a dodal, že krajský súd o veci rozhodoval v čase, keď ustanovenie § 141a OSP bolo platné a účinné (účinnosť stratilo až 14. júnom 2016, t.j. vyhlásením nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 194/2016 Z. z.). V závere vyjadrenia krajský súd súhlasil s upustením od ústneho pojednávania vo veci v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Sťažovateľ sa na výzvu ústavného súdu k vyjadreniu krajského súdu v určenej lehote nevyjadril.

Keďže krajský súd vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania a sťažovateľ vlastná vec nezaujímal ani do tej miery, aby sa na výzvu ústavného súdu vyjadril, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania, napriek tomu, že doručenie predmetnej výzvy bolo právnomu zástupcovi sťažovateľa riadne vykázané, ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s vyjadreniami účastníkov konania dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Sťažovateľ namieta, že napadnuté uznesenie krajského súdu bolo založené na nezložení preddavku na trovy konania v zmysle ustanovenia § 141a ods. 1 OSP (ktoré považuje za účelové a diskriminačné v prospech štátu). Na základe nesplnenia predmetnej povinnosti bolo konanie v konečnom dôsledku napadnutým uznesením zastavené a toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť.

Ústavný súd sa stotožňuje s tvrdením krajského súdu, že v čase rozhodovania krajského súdu o napadnutom uznesení bolo ustanovenie § 141a ods. 1 OSP platným aj účinným.

Nálezom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 30/2015 z 11. mája 2016 bol vyslovený nesúlad § 141a OSP s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť v zmysle čl. 125 ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku.

Podľa § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde ostatné právoplatné rozhodnutia vydané v civilnom procese alebo správnom konaní na základe právneho predpisu, ktorý celkom, sčasti alebo v niektorom ustanovení stratil účinnosť, zostávajú nedotknuté; povinnosti uložené takýmito rozhodnutiami nemožno nútene vymáhať.

Textácia § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde explicitne rieši sťažovateľovu situáciu. Pretože okresný súd napadnutým uznesením uložil sťažovateľovi povinnosť zložiť preddavok na trovy konania v civilnom procese a napadnuté uznesenie je právoplatné, v zmysle *verba legalia* ostáva napadnuté uznesenie účinkami nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 nedotknuté.

Nad rámec veci je potrebné uviesť, že ústavný súd v období pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 vo svojich rozhodnutiach už opakovane konštatoval, že základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom konaní (II. ÚS 122/05, III. 591/2013). Podľa judikovaného názoru ústavného súdu „o ústavne významnej neprimeranosti pri právno-aplikačnej činnosti možno uvažovať len vtedy, ak aplikovaná právna norma dáva konajúcemu orgánu verejnej moci priestor na úvahu pri skúmaní splnenia podmienok hypotézy, dispozície alebo sankcie. Naopak, ak konajúci orgán verejnej moci nemá právnou normou vytvorený žiaden

diskrečný priestor a pri zistení splnenia podmienok jej hypotézy je povinný vyvodit' jediný možný právny následok, potom možno hovoriť už len o neproporcionalite právnej úpravy tvoriacej právny základ na konanie orgánu verejnej moci, a nie o neproporcionalite aplikácie práva“ (uznesenie z 20. novembra 2012 vo veci sp. zn. III. ÚS 575/2012 uverejnené v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 80/2012).

V konaní o sťažnosti fyzickej osoby podľa čl. 127 ods. 1 ústavy senát ústavného súdu nie je oprávnený preskúmať súlad právnych predpisov s ústavou, pretože takýto prieskum je vyhradený plénu ústavného súdu v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy. Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že účel konania o súlade právnych predpisov nemožno dosiahnuť v inom type konania (napr. III. ÚS 18/02, III. ÚS 244/04, IV. ÚS 54/08). Argumentácia sťažovateľa o neproporcionalite právnej úpravy je teda v prípade konania o individuálnej sťažnosti fyzickej osoby podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nedôvodná.

K celej veci je nutné dodať, že ústavný súd vníma aj skoršie vydané zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu sp. zn. PLz. ÚS 1/06 (ďalej len „zjednocujúce stanovisko“), podľa ktorého hmotnoprávne účinky nálezu ústavného súdu č. k. PL. ÚS 38/03-89 zo 17. mája 2004 o nesúlade § 38 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení zákona č. 138/2003 Z. z. (ďalej len „zákon o zdravotnom poistení“) s čl. 20 ods. 1 druhou vetou v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy uverejneného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pred právoplatným skončením konania pred všeobecným súdom, v ktorom sa má aplikovať § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení, nastávajú pre všetkých účastníkov tohto konania *ex tunc*.

Od zjednocujúceho stanoviska sa ústavný súd odchýlil z týchto dôvodov.

V období pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 bolo v konaniach pred ústavným súdom predmetom posúdenia viacero totožných, resp. obdobných sťažností (napr. III. ÚS 277/2014, III. ÚS 272/2014, III. ÚS 440/2013, II. ÚS 366/2016,

I. ÚS 520/2012), pričom tieto boli vo výsledku pri predbežnom prerokovaní odmietané z dôvodov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde (najmä z dôvodu neprípustnosti alebo zjavnej neopodstatnenosti v závislosti od koncepcie námietok porušenia ústavy).

In medias res (i) námietky neproporcionality aplikácie práva považoval ústavný súd pri odmietaní sťažností za zjavne neopodstatnené, pretože platná a účinná právna úprava iný postup všeobecným súdom neumožňovala (*verba legalia* § 141a OSP), alebo za neprípustné (v prípade ak bolo v konaní pred všeobecným súdom namietané len procesné rozhodnutie, pretože tu bola daná možnosť brániť sa v odvolacom konaní po rozhodnutí o zastavení konania) a (ii) námietky neústavnosti právnej úpravy typovo za zjavne neopodstatnené pre ich posúdenie v konaní o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb, pretože takýto prieskum považoval ústavný súd za vyhradený plénu v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy (konanie o súlade právnych predpisov). V súvislosti s uvedeným bodom (ii) ústavný súd viackrát prízvukoval, že účel konania o súlade právnych predpisov nemožno dosiahnuť v inom type konania (napr. III. ÚS 18/02, III. ÚS 244/04, IV. ÚS 54/08).

Navyše, ako to vyplýva z posudzovania námietok neústavnosti § 141a OSP v konaní o individuálnych sťažnostiach ako zjavne neopodstatnených, ústavný súd v týchto prípadoch presadzuje vo svojich rozhodnutiach (iii) prezumpciu ústavnosti právnych predpisov (do vyslovenia opačného rozhodnutia). Vyabstrahovaný záver implicitne podporuje koncepciu odmietania námietok neústavnosti právnej úpravy § 141a OSP v konaní o individuálnych sťažnostiach z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti (zjednodušene povedané, kým nie je vyslovený nesúlad namietanej zákonnej úpravy s ústavou je námietka neproporcionality takej zákonnej úpravy zjavne neopodstatnená, lebo text zákona je taký, aký je).

Z princípu právnej istoty ako základného princípu právneho štátu vyplývajú legitímne očakávania vo vzťahu k rozhodovacej činnosti orgánov verejnej moci. Z tohto pohľadu ústavný súd pri posudzovaní sťažností v obdobných veciach ustálil svoj už uvedený postoj.

Teda, čo sa týka preskúmvanej veci, ústavný súd v čase pred vydaním nálezu o nesúlade sp. zn. PL. ÚS 30/2015 svoje rozhodnutia týkajúce sa posúdenia § 141a OSP opieral o (i) prezumpciu súladu napádaného § 141 OSP s ústavou, (ii) o zjavnú neopodstatnenosť námietok neproporcionality aplikácie § 141 OSP a (iii) o neprípustnosť preskúmvania procesného rozhodnutia, v ktorom došlo k aplikácii § 141 OSP (proti ktorému bola daná možnosť brániť sa v odvolacom konaní po rozhodnutí o zastavení konania).

Summa summarum ústavný súd v uvedených konaniach *de facto* nepripustil existenciu excesu vyžadujúcu jeho korekciu a (zákon o ústavnom súde; § 41b) *per se* korekciu právoplatného rozhodnutia v civilnom procese po vydaní rozhodnutia v zmysle čl. 125 ústavy považuje (z hľadiska zachovania právnej istoty) za nežiaducu.

Nález ústavného súdu o nesúlade ustanovenia zákona s ústavou zasahuje do normotvorby sistačnou právomocou vo vzťahu k platnej a účinnej právnej úprave, čo je charakteristickým rysom legislatívy, nie súdnictva. Možno ho preto zaradiť medzi špecifické pramene práva. Jeho špecifikom je, že v súdnom rozhodnutí nachádzame legislatívnu právomoc sistovať platnú a účinnú právnu úpravu. Z toho dôvodu je potrebné pri náleze ústavného súdu o nesúlade ustanovenia zákona s ústavou zohľadniť uvedené špecifikum aj z pohľadu legitímnych očakávaní na rozhodovaciu činnosť, ktorá je rýdzo prejavom súdnictva (nárokov na obsah rozhodnutí). Ústavný súd musí totiž pri rozhodovacej činnosti reagovať na vlastným rozhodnutím zmenenú právnu úpravu.

Preto, vrátiac sa späť k legitímnym očakávaniam, pri vyslovenom náleze ústavného súdu o nesúlade ustanovenia § 141a OSP s príslušnými článkami ústavy, je v prejednávacom prípade vhodné zohľadňovať aj stav vecí judikovaných ústavným súdom do vyslovenia tohto nesúladu. Do množiny obdobných ba aj identických vecí, ako už dosiaľ judikovaných, by sa opačným prístupom vniesla neistota a nespravodlivosť z toho pohľadu, že prípady identické s tými, aké boli pred vyslovením nesúladu ustanovenia § 141a OSP s príslušnými ustanoveniami ústavy odmietané, by boli po vyslovení nesúladu (napriek tomu, že v tejto súvislosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy namietajúce porušenie základných práv boli ústavnému súdu doručené počas platnosti a účinnosti až dodatočne

nesúladne) právnej úpravy) rozhodované s úplne protichodnými závermi. To, k akému záveru by prejednávacia vec dospela, by záležalo na čase rozhodovania o podanej sťažnosti ústavným súdom. To znamená, že sťažnosť namietajúca porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy doručená ústavnému súdu ešte za platnosti a účinnosti § 141a OSP by bola v období pred vyslovením nesúladu s príslušnými ustanoveniami ústavy odmietnutá podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde a tá istá sťažnosť by po vyslovení nálezu o nesúlade § 141a OSP s príslušnými ustanoveniami ústavy viedla k vydaniu nálezu konštatujúceho porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy aj napriek tomu, že všeobecný súd vydal rozhodnutie na základe platnej a účinnej právnej úpravy. Zmienené predstavuje aj sťažovateľov prípad.

Ústavnému súdu sa javí byť v posudzovanom prípade iracionálnym taký záver, podľa ktorého by sa civilné konanie rozhodnuté za platnej a účinnej právnej úpravy, za ktorej účastník konania vopred vedel o podmienke, že nezložením preddavku podľa § 141a OSP bude jeho konanie zastavené a z vlastného rozhodnutia sa textom zákona odmietol riadiť, malo znovu otvárať na prejednanie a rozhodnúť mimo rámca ústavným súdom nastolenej rozhodovacej línie len preto, že sa v zmysle čl. 125 ústavy po právoplatnom rozsúdení veci všeobecným súdom *ex post* zmenila právna úprava. Výrazom korekcie tohto názoru v zmysle rebríčka hodnôt (cez vyjadrenie konaní), do ktorých je spoločensky nutné zasahovať, aj napriek uvedenému je § 41b zákona o ústavnom súde, ktorý však vec sťažovateľa znovu otvárať výslovne taktiež nepožaduje.

Z týchto dôvodov rozhodol ústavný súd tak, že sťažnosti sťažovateľa nevyhoveli.

Vzhľadom na nevyhovenie sťažnosti ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti by bolo vyhovené (zrušenie napadnutého rozhodnutia, vrátenie veci na ďalšie konanie).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. októbra 2016